

КАЛЬЧЕНКО
Віталій Іванович –
член-кореспондент НАН
України, директор Інституту
органічної хімії НАН України

ДЖЕРЕЛА ПОЗАБЮДЖЕТНОГО ФІНАНСУВАННЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ НА ПРИКЛАДІ ІНСТИТУТУ ОРГАНІЧНОЇ ХІМІЇ НАН УКРАЇНИ

Вельмишановний Борисе Євгеновичу!
Шановні учасники зборів!

Дозвольте мені поділитися інформацією про пошук джерел позабюджетного фінансування на прикладі нашого Інституту органічної хімії НАН України.

Інститут було створено в 1939 р. В різні роки в ньому працювали видатні вчені-органіки Андрій Іванович Кіпріанов, Олександр Васильович Кірсанов, Євген Олексійович Шилов, Леонід Миколайович Марковський, Лев Мойсейович Ягупольський. Вони заснували визнані в усьому світі наукові школи, значною мірою сприяли розвитку фундаментальної науки, зробили багато корисних справ для держави. І сьогодні, продовжуючи започатковані ними традиції, колектив Інституту в непростих умовах хронічного недофінансування науки усвідомлює свою відповідальність за збереження наявних наукових шкіл та інтелектуального потенціалу, зосередженого в установі; підтримання високого міжнародного рівня наукових досліджень; залучення до наукової роботи талановитої молоді; розвинення інфраструктури Інституту, адже без доступу до новітнього обладнання та інформаційних ресурсів сучасна наука розвиватися не може.

Звісно, для вирішення цих нагальних завдань потрібно шукати джерела позабюджетного фінансування. Для нашого Інституту є три основні напрями залучення коштів. Це аутсорсинговий бізнес на світовому ринку малотоннажної хімії, оренда майна і участь у міжнародних наукових програмах.

Головним джерелом позабюджетних надходжень для Інституту є аутсорсинг на міжнародному ринку малотоннажної хімії (fine chemicals). Це величезний світовий ринок, який зараз дуже динамічно розвивається. На цьому ринку спостерігається висока конкуренція, але нам вдалося зайняти певну нішу. Ін-

ститут має замовлення на виконання науково-дослідних робіт із синтезу складних хімічних речовин від всесвітньо відомих компаній Dupont, Bayer, Merck та ін.

Сьогодні на ринку тонкої хімії успішно працюють і вітчизняні науково-виробничі хімічні компанії, серед яких найбільшими є «Укроргсинтез» та «Лайф Кемикалз». Свого часу ці компанії були створені колишніми нашими співробітниками — кандидатами і докторами наук. Ми налагодили з ними плідну співпрацю і маємо договори на прикладні науково-дослідні роботи. При цьому наші партнери забезпечують підрозділи Інституту хімічними реактивами, обладнанням, надають доступ до найсучасніших наукових приладів, інформаційних систем, які ані Інститут, ані навіть Академія придбати не мають змоги.

У таблиці 1 наведено динаміку фінансування науково-дослідних робіт Інституту за останні п'ять років. При тому, що бюджетне фінансування скорочується, нам вдалося досягти зростання загальної суми фінансування, збільшивши наші надходження завдяки виконанню договорів на аутсорсингові роботи. Їх частка в сумарному фінансуванні науково-дослідних робіт минулого року досягла 40 %.

Поряд з аутсорсинговими науково-дослідними роботами важливим джерелом поповнення бюджету Інституту є оренда майна. Минулого року обсяг позабюджетного фінансування від оренди сягнув понад 6 млн грн. Нашими орендарями є відомі вітчизняні хімічні та біотехнологічні компанії, такі як хімічна компанія «Синбіас», біотехнологічна компанія «Дніпровський крохмально-патоковий комбінат», а також наші бізнес-партнери з аутсорсингу «Укроргсинтез» та «Лайф Кемикалз». Зокрема, компанія «Лайф Кемикалз» орендувала один із наших лабораторних корпусів, який перебував в аварійному стані. Фірма його відремонтувала, розширила свій бізнес і, як наслідок, істотно збільшилися суми аутсорсингових контрактів Інституту з компанією «Лайф Кемикалз».

Отже, з урахуванням аутсорсингових контрактів та оренди сумарний бюджет нашого Ін-

ституту в минулому році досяг 32,07 млн грн, при цьому спецфонд становив 16,86 млн грн, тобто перевищив загальний фонд (15,21 млн грн) і становив 53 % всіх надходжень. За кошти спецфонду Інститутом було здійснено оплату комунальних платежів, заміну тепломережі Інституту, реконструкцію та модернізацію опалювальної системи, ремонт вентиляційної системи, встановлення системи автономного тепловодопостачання, утеплення головного корпусу Інституту, поточні ремонти лабораторних приміщень, встановлення економічного електроосвітлення. Крім того, було придбано необхідні реактиви, витратні матеріали та обладнання.

Велику користь Інститут має від участі в міжнародних наукових програмах. Наприклад, упродовж 2012–2016 років співробітники Інституту брали участь у виконанні проекту VAIKUTUS Сьомої рамкової програми Європейського Союзу. Бюджет проекту сягав понад 700 тис. євро. За цим проектом співробітники Інституту (причому переважно наукова молодь) отримали 66 грантів на участь у міжнародних конференціях та на закордонне стажування в Гельсінському університеті та в Інституті полімерів, композитів та матеріалів, розташованому в італійському місті Поццуолі. Загальна сума цих грантів становила майже 200 тис. євро.

Завдяки позабюджетним надходженням та участі в міжнародних проектах нам вдалося в умовах минулорічних масових скорочень зберегти колектив Інституту, уникнути вимуше-

Таблиця 1. Складові фінансування науково-дослідних робіт 2012–2016 рр., % від загального фінансування

Роки	Бюджет	Госп. договори	Валютні контракти	Загалом, млн грн
2012	83	4	13	19,71
2013	85	7	8	20,78
2014	83	8	9	20,25
2015	77	11	12	23,73
2016	60	23	17	25,43

Таблиця 2. Кадровий склад Інституту в 2012–2016 рр.

Показники	2012	2013	2014	2015	2016
Загальна чисельність	251	243	270	249	221
Наукові співробітники	124	120	147	123	108
Члени-кореспонденти НАН України	1	1	1	2	2
Доктори наук	22	22	26	22	18
Кандидати наук	75	73	90	81	78

них відпусток за свій рахунок та переходу на неповний робочий тиждень. Динаміку кадрового складу установи за останні п'ять років наведено в табл. 2.

Зараз у штаті Інституту, який фінансується за рахунок бюджетних коштів та коштів спецфонду, налічується 221 людина. З них 108 є науковими співробітниками, 40 % від загального числа науковців становить молодь, 74 студенти проходять у нас практику, виконують бакалаврські та магістерські роботи — це наш кадровий резерв.

Зароблені кошти спецфонду допомагають нам успішно виконувати планову фундаментальну тематику і підтримувати високий науковий рівень досліджень. За останні 5 років ми опублікували близько 500 робіт в авторитетних міжнародних журналах. Публікації наших співробітників добре цитуються у світі, зокрема, в наукометричній базі Scopus фігурують майже 5000 посилань на наші роботи. Індекс Хірша Інституту становить 44.

Кошти, які нам вдалося заробити, ми намагаємося раціонально вкладати в інноваційні наукові розробки, найбільш перспективними з яких є:

- поліметинові барвники для геліоенергетики;
- комплексоутворювачі радіонуклідів для ядерної енергетики та радіомедицини;
- біологічно активні речовини для фармації.

Ми сподіваємося, що рано чи пізно інвестиційний клімат країни все ж зміниться на краще, наші розробки стануть затребуваними і будуть ще одним важливим джерелом поповнення бюджету Інституту.

Дякую за увагу!